

2. Кононенко В. І. Символи української мови: монографія. Київ; Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту імені В. Стефаника, 2013. 440 с.

3. Словник української мови: у 20 т. / НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. Київ: Наукова думка, 2010. URL: <https://slovnyk.me/dict/newsum> (дата звернення: 06.05.2025).

Валентина Снегірьова,
*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу навчання мов
національних меншин та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України*
v.snegiriova@i.ua

РОЗВИТОК ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ

Читацька культура є одним із важливих компонентів загальної культури людини. Основою її формування є розвиток умінь читацької грамотності, які, у свою чергу, становлять базис для читацької компетентності як системи знань, навичок і ставлень, що дають можливість не лише прочитувати, а й розуміти, інтерпретувати та застосовувати здобуту інформацію на практиці.

Серед освітянської спільноти широко вживаним є поняття читацької компетентності, проте цю дефініцію чітко не конкретизовано в основних сучасних освітніх документах. У роботах науковців-словесників (О. Вашуленко, В. Мартиненко, О. Савченко, Г. Токмань, А. Фасолі, Т. Яценко та ін.) читацька компетентність розглядається як невід'ємний складник навчання і формування особистості.

Термін «*читацька грамотність*» сформульований авторами міжнародного оцінювання PISA як «здатність учнів/студентів сприймати, аналізувати, використовувати й оцінювати письмовий текст для досягнення певних цілей, розв'язання певних проблем; розширювати свої знання і читацький потенціал» (Лиховид, 2024). Це тестування вимірює три складники читацької грамотності: знаходження потрібної (вказаної) інформації; інтегрування її з власним досвідом (висновки з прочитаного) та використання. Очевидно, що PISA рейтингує функційні уміння учнів та студентів. Мета – виміряти різницю в грамотності читання фактографічних і художніх текстів – не ставиться; останні в тесті PISA входять в категорію «stories», і їх частка становить близько 15%. Можемо

констатувати, що Програмою міжнародного оцінювання учнів задано прагматичний підхід до читання – зчитування та використання інформації; культурно-ціннісний складник читання вилучено.

Визначення *читання з розумінням* як здатності «до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання й усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, вміння виявляти припущення й інформацію, надану в тексті в неявному вигляді, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами з тексту та неявними доказами, висловлювати ідеї, пов'язані з новим розумінням тексту після його аналізу й добору контраргументів» подано Державному стандарті (2020, с. 5).

Читання з розумінням віднесено до наскрізних умінь, які потрібно формувати засобами усіх шкільних предметів. Цей термін, на наш погляд, найбільш корелює з поняттям «читацька культура» і найбільш прийнятний для формування сучасної методики читання й опрацювання художніх, медіа та навчальних текстів на уроках літератури. Саме на цих уроках читання розглядається не лише як комунікативно-пізнавальна діяльність, спрямована на задоволення різних потреб особистості засобами текстової інформації, а як мовленнєва та естетична діяльність (оскільки читається художній текст). Формування і розвиток читацької культури можливі, якщо в основі читання лежить установка на повноцінне спілкування з книгою, що формує спонтанну потребу діалогу з іншими людьми – авторами книг – з метою усвідомлення себе як особистості та осмислення навколишнього світу. Методисти-літератори зазначають, що виховання читача неможливе без апеляції до творчих здібностей дитини, що воно має відбуватися безпосередньо в ході уроку, в процесі читання, аналізу та тлумачення змісту художнього тексту, а також формування оціночних суджень про нього.

При відборі текстів для роботи на уроці літератури необхідно дотримуватись певних принципів. Зокрема, художні і навчальні тексти мають відповідати віковим особливостям учнів, завданням особистісного розвитку дітей, мотивувати до прочитання. Перед початком роботи важливо сформулювати інтригу читання, у

вступних статтях цікаво подати фонову інформацію, пояснити невідому лексику, ключові поняття, які використовуються у тексті. Під час роботи з художнім текстом (а саме він розвиває читацьку культуру) вчитель має спонукати учнів-читачів до роздумів, оцінок, вести читацький діалог. Прийоми та методи роботи з текстом на уроках літератури з метою підвищення читацької грамотності і культури можуть бути найрізноманітнішими: переглядове читання, націлене на формування загального враження про стиль письменника; структурування та аналіз тексту за допомогою таблиць, діаграм, інтелект-карток і ментальних карт, кластерів тощо; ознайомлювальне читання, що сприяє охопленню ключових фрагментів; пошукове читання, орієнтоване на швидкий пошук конкретної інформації; рефлексивне читання, спрямоване на порівняння різних точок зору чи думок читачів, формулювання власних суджень; зіставлення текстових та ілюстративних матеріалів; смислове читання, націлене на розуміння ідеї тощо.

Література

1. Лиховид І. (2024). Читацька грамотність vs вміння читати: із чим насправді мають труднощі українські підлітки та як цьому зарадити. Нова українська школа. <https://nus.org.ua/articles/chytatska-gramotnist-vs-vminnya-chytaty-iz-chym-naspravdi-mayut-trudnoshhi-ukrayinski-pidlitky-ta-yak-tsomu-zaradyty/>
2. Державний стандарт базової середньої освіти. (2020). Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannyaderzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>

Сорока Дарія,

здобувачка I курсу

спеціальності 013 «Початкова освіта»

КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича»

e-mail: sorokadasa655@gmail.com

Науковий керівник: Лагола І.М.,

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича»

e-mail: irinalagola78@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ КРЕМЕНЕЦЬКОЇ ВИШИВАНКИ

(ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ)

Вишиванка, виткана нитками історії та культури, є не просто звичайним предметом гардеробу, а глибоко символічним маркером національної ідентичності